

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗΝ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

ΤΑΦΙΚΑ ΕΘΙΜΑ ΣΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΑΔΑ (MAGNA GRECIA):
Ο ΤΑΦΟΣ ΤΟΥ ΒΟΥΤΗΧΤΗ (TOMBA DEL TUFFADORE)

Χρίστος Αλωνεύτης

Λεμεσός 2024

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Χρίστος Αλωνεύτης, 2024

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της μεταπτυχιακής διατριβής από το Τμήμα Καλών Τεχνών του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον καθηγητή μου Δρ. Αντώνη Δανό για τη διδασκαλία και καθοδήγηση της γραφής της παρούσης διατριβής.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η μεγάλη έξοδος των Ελλήνων από τη μητροπολιτική Ελλάδα άρχισε κατ' αρχήν μετά το τέλος του Τρωϊκού Πολέμου που τοποθετείται χρονικά γύρω στο 1200 π.Χ.. Περί τον 8^{ον} αιώνα π.Χ. η έξοδος μαζικοποιήθηκε και οι άποικοι κατέκλεισαν τα παράλια της Μεσογείου κυρίως, αλλά επεκτάθηκαν επίσης και στη Μαύρη Θάλασσα.

Η ιταλική χερσόνησος υπήρξε ιδιαίτερα δημοφιλής ως χώρος εγκατάστασης γιατί αφενός προσέφερε τους μεγάλους σιτοβολώνες της Σικελίας και Ν. Ιταλίας, ενώ ταυτόχρονα τους παρείχε παρόμοιο κλίμα με της πατρίδας τους. Αυτό βοήθησε στον αποικισμό, όπως επίσης και το γεγονός ότι συνάντησαν ελάχιστη εχθρότητα από τους αυτόχθονες πληθυσμούς. Μεγάλος αριθμός πόλεων ιδρύθηκαν που έδωσε και το όνομα στη περιοχή (Μεγάλη Ελλάδα – Magna Grecia), ενώ ταυτόχρονα υπήρξε ώσμωση μεταξύ των αποίκων και των αυτόχθονων κατοίκων, όπως επίσης και η ανάπτυξη των εμπορικών σχέσεων με τους λαούς της Ν. Ιταλίας και ακόμη πιο πέρα. Οι σχέσεις αυτές αναπτύχθηκαν αρχικά με του Ετρούσκους αλλά και με τους Λουκάνιους (Σαμνίτες) σε λιγότερο βαθμό καθώς αυτοί ήταν πιο φιλοπόλεμοι.

Η ελληνική επιρροή είναι προφανής αν κρίνει κάποιος από τα μνημεία που έχουν αφήσει πίσω τους, τα αμυντικά τείχη, τις πόλεις, τους δρόμους, τους ναούς και τους περίτεχνους τάφους.

Η θέση της γυναίκας, στην αρχαιότητα, αναφορικά με τον ρόλο τους στη κοινωνία, στον οίκο και στην οικογένεια, στην Αθήνα (πράγμα που ίσχυε και σε άλλες πόλεις-κράτη, με εξαίρεση τη Σπάρτη), ο ρόλος αυτός ήταν υποτυπώδης και περιοριζόταν στα του οίκου της με τις εκεί ασχολίες όπως και με την ανατροφή των παιδιών. Η γυναίκα εξαρτιόταν απόλυτα από τον σύζυγο της και δεν είχε κανένα δικαίωμα όσον αφορά τη δημόσια ζωή. Ακόμη και στο πένθος η θέση της γυναίκας ήταν περιορισμένη εξαρτιόταν από τους άνδρες. Ο θρήνος, η θέση της γύρω από το νεκρό κατά την πρόθεση και στην εκφορά όπως και στην ταφή και τα διάφορα καθήκοντα της, ενώ ο ρόλος των ανδρών ήταν βασικός σε όλα τα στάδια της διαδικασίας. Αυτός ο ρόλος ήταν τόσο στην προσέλευση, τη θέση, την ταφή, την ανέγερση του μνημείου το μέγεθος του οποίου υφίστατο σε νομοθετικούς περιορισμούς.

Γενικά οι γυναίκες δεν μπορούσαν να πάρουν πρωτοβουλία σχετικά με τα πιο πάνω ζητήματα (συμπεριφοράς στο πένθος και στη ταφή) πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, όπως στις περιπτώσεις της Κλυταιμνήστρας, της Αντιγόνης και της Μήδειας, όπου οι γυναίκες παίρνουν μόνες τους την πρωτοβουλία με ολέθρια αποτελέσματα.

Σχετικά με τους ανακαλυφθέντες τάφους, οι ταφικές παραστάσεις που διακοσμούν το εσωτερικό τους, δεν ήταν μόνο διακοσμητικές αλλά μπορεί να κρύβουν και εσχατολογική σημασία. Η ανακάλυψη ενός τάφου που ονομάστηκε *Tomba del Tuffadore*, από το καθηγητή Mario Napolì στη πόλη Paestum (αρχαία Ποσειδωνία) στη Magna Grecia, Ν. Ιταλία, αφήνει στον ερευνητή πολλά ερωτηματικά. Ο τάφος, λάρνακα, ανήκει σε ένα νεαρό άνδρα ή έφηβο και είναι διακοσμημένος με παραστάσεις συμποσίου, στο εσωτερικό της λάρνακας ενώ η έσω επιφάνεια της πλάκας που τη σκεπάζει έχει διαφορετικές παραστάσεις που δίνουν και τη ονομασία στο μνημείο. Ένας νεαρός άνδρας βουτάει από απροσδιόριστο σημείο σε μια υγρή επιφάνεια, θάλασσα, λίμνη ή ποτάμι. Η κατάδυσή του, πιθανότατα, αποτελεί τη μετάβαση από αυτή τη ζωή στην επόμενη (αιώνια).

Λέξεις κλειδιά: Μεγάλη Ελλάδα, Ταφικά Έθιμα, *Τάφος του Βουτηχτή*, Γυναίκα στην Αρχαιότητα

ABSTRACT

The great exodus of the Greeks from metropolitan Greece began, initially at the end of Trojan war which took place approximately around 1200 B.C. By the 8th century B.C., the exodus was maximised. At the first settlers colonised the shores of Mediterranean, and later they expanded to the Black Sea.

The Italian peninsula was a particularly popular place for settlements at that time as it offered the settlers to great granaries and a familiar mild climate. Another thing that helped the colonisation of the land was that they faced minimal hostility by the indigenous people. Large number of cities was founded in Southern Italy, hence the name Great Greece (Magna Grecia). This helped, develop an osmosis between the settlers and the indigenous people, as well as the development of trade relations with the people of Southern Italy, and even further north. Although trade relations were established, initially, important cultural relations followed. This was more evident with the Etruscans, in the north, and less with the Samnites (Lucanians) in the south, as they were a more hostile race.

The Greek influence was obvious, if just by looking at the monuments that were left behind, such as, defensive walls, towns, road system magnificent temples and elaborate burial grounds (tombs).

The position of women in ancient Greece, specifically, their role in the society, in the household and in the family, with regard to Athens (which is something that also applied to other city-states, with the exception of Sparta), was rudimentary and limited to the household and the upbringing of their children. Even in mourning, the role of women was limited and depended on the instructions of men: their position around the deceased during *prothesis* and *ekphora* as well during the burial and other related duties was decided by the men. However, the role of men was essential at all stages of the procedure. This role being the attendance, the position around the deceased, the arranging of burial and the erection of monument, the latter being limited by legislative restrictions.

In general, women were not allowed to take initiative even in mourning, only in the preparation of the body and the funerary dinner which they had to prepare, leaving the burial side earlier than men. This being said, there were certain exemptions such as in the cases of Clytaemnestra, Antigone and Medea, who took the initiative with disastrous results.

Regarding the discovered tombs; the funerary frescos and other decorations that ornate the walls of the discovered tombs which included hunting, dancing and banquet scenes, were not only ornamental but could also hold an eschatological explanation.

The discovery of a tomb by professor Mario Napoli in June 1968 in the necropolis of Paestum (former Posidonia) in Southern Italy in Magna Grecia leaves a lot to be explained by the experts. This cyst contained the remains of a young man or an epebe. It is decorated with frescos of a symposium on the inner surface. The inside surface of the cyst cover has a different decoration, which gives the name to the monument *Tomba del Tuffadore*. This shows a young man or an epebe diving from an unspecified height into blue-green waters, probably indicating sea, lake or river or even into after life. His dive probably alludes to his passage from this life to the next (eternal) one.

Key words: Magna Grecia, Funerary Customs, *Tomba del Tuffadore*, Women in Antiquity